

RADOSNA VEST O REČI
(Jovan 1,1-4.14)
Igor Živić

Prolog u Jovanovo jevandjelje (Jovan 1,1-18) je jedan od najčešće citiranih i referenciranih tekstova, na koji se pozivaju oni koji veruju u tzv. „višu hristologiju“ po kojoj je Isus Hristos večni, nestvoreni Sin Božji, koji je i sam Bog. Ovaj tekst se citira kao protiv-dokaz onima koji veruju u tzv. „nižu hristologiju“ po kojoj je Isus Hristos natprirodno, ali ipak stvoreno biće. Mnogima koji čitaju Jovan 1,1-18; je jasno da tekst govori da Isus mora biti Bog. Međutim, oni koji veruju u „nižu hristologiju“ znaju važnost ovog teksta za one koji veruju u „višu hristologiju“, tako da i oni imaju svoje predloge u pogledu tumačenja ovog teksta, koji često mogu ljude da uhvate nespremima. Šta Jovan 1,1-18; zaista uči o Isusu Hristu? Da li prolog Jovanovog jevandjelja zaista podržava „višu hristologiju“ ili ne? Koje je značenje ključnih hristoloških tekstova iz Jovana 1,1-18?

Jovan 1,1.2;

Tekst počinje izjavom: „U početku beše Reč, i Reč beše u Boga, i Bog beše Reč.“ Ovaj prvi stih prologa možemo podeliti na tri dela:

1. U početku beše Reč
2. I Reč beše u Boga
3. I Bog beše Reč

Na osnovu ovog prvog stiha je jasno da je subjekat ili glavna ličnost celog prologa „Reč“ – na grčkom jeziku ó λόγος (ho logos) gde je ó (ho) odredjeni član, a reč λόγος (logos) znači „reč.“ Ona se pojavljuje u prologu četiri puta (tri puta u 1. stihu i jedan put u 14. stihu) i uvek sa odredjenim članom. Termin λόγος (logos) ima različita značenja u prevodu Starog Zaveta na grčki jezik Septuaginti (u daljem tekstu, LXX), i svako je odredjeno kontekstom u kojem se ova reč upotrebljava, i često (iako ne uvek) je ekvivalentna jevrejskoj reči דָּבָר (davar), koja takodje znači „reč“. U jevrejskom Starom zavetu, Božja reč je povezana sa Njegovom stvaralačkom aktivnošću (1 Moj 1,3.4; Ps 33,6; iako se u 1 Moj 1 koristi druga jevrejska reč), sa Njegovim otkrivenjem (Isa 9,8; Jer 1,4; Jez 33,7; Amos 3,1.8) i sa Njegovom izbaviteljskom aktivnošću (Ps 107,20; Isa 55,1). Dakle, ako bi se u tumečenju Jovanove upotrebe pojma λόγος (logos) ograničili samo na starozavetnu pozadinu, morali bismo da poistoverimo Jovanov λόγος (logos) sa jevrejskim דָּבָר (davar), i da prihvatimo da je Reč ono što je Bog izgovarao, čime je stvarao, kojom se otkrivao ljudima, i kojom ih je izbavljao.

Međutim, Jovan ide korak dalje od starozavetne upotrebe pojma „Reč“ i eksplicitno kaže da je Reč bila „u Boga“ ili bolje prevedeno „sa Bogom“ (Jn 1,1.2). Drugi stih počinje grčkom zamenicom οὗτος (outos), koja je u nominativu jednine muškog roda, i može da znači samo „on“ (a nikako „ona“ kako stoji u prevodu Daničić/Karadžić). Drugim rečima, za Reč, Jovan upotrebljava zamenicu „On,“ što je ovde veoma biran detalj.

Glagol koji Jovan upotrebljava u Jn 1,1.2; je takodje bitan. Jovan kaže „u početku beše Reč“ i „Reč beše kod Boga“ i „On beše u početku kod Boga“. Glagol koji se ovde tri puta ponavlja je grčki glagol ἦν (en), što je imperfekt 3. lica jednine od glagola εἶμι (eimi)¹, što znači „biti“. Drugim rečima, oblik glagola koji se ovde pojavljuje izražava kontinualnu radnju, tj. Reč je bila sa Bogom kroz celu večnost i nije postojalo vreme kada On to nije bio. Samo ovaj 1. stih prologa je dovoljno jak dokaz za večno prapostojanje Reči kao entiteta koji je postojao od početka sa Bogom, ili pored Boga, kao zasebna, večna božanska ličnost.

Termin λόγος (logos), kao što smo primetili, onako kako ga Jovan upotrebljava ovde, prevazilazi granice omedjene upotrebom istog termina u LXX. Tačnije, Jovan pre

¹ Ovde, kao i za sve ostale gramatičke analize reči, sam koristio *Bagster Analytical Greek Lexicon* (Bagster and Sons, 1870); koji imam u pdf formatu.

upotrebljava termin onako kako je on upotrebljavan u helenističkoj judaizmu I veka, pod njim podrazumevajući suštinu aktivnog principa razuma koji upravlja celim svemirom. Dakle, ono što Jovan u 1. stihu prologa kaže jeste da taj λόγος kojeg helenizovani judaisti poznaju je „On“ koji je bio sa Bogom u početku.²

Sama fraza „U početku...“ nepogrešivo ukazuje na početak Svetog Pisma, jer u 1 Moj 1,1; čitamo: „U početku stvori Bog nebo i zemlju.“ Medjutim, u isto vreme, Jovan, po mom shvatanju namerno, pravi oštar kontrast sa 1 Moj 1,1; jer umesto „U početku... Bog“ on kaže „U početku... Reč.“

Da li to znači da su Bog iz 1 Moj 1,1; i Reč iz Jn 1,1; jedno te isto biće? Jovan izuzetno pažljivo bira reči kako ne bi bio pogrešno shvaćen. On dodatno objašnjava prvu klauzulu sledećom i kaže „i Reč beše u Boga“ (Jn 1,1b). Prilog „u“ je u stvari pogrešan prevod grčke reči πρὸς (pros) koja ispred imenice u akuzativu (ovde je to τὸν θεόν; ton teon), i označava mesto, vreme ili okolnosti u kojima postoji odnos između Reči i Boga. Drugim rečima, Jovan ovde jasno kaže da je Reč bila „u početku“ kod Boga ili sa Bogom, u isto vreme kada je bio i Bog, i u istim okolnosti u kojima je bio i Bog. Jovan, dakle, već na samom početku govori o Reči kao o drugom entitetu, odvojenom i zasebnom od Boga, koji je bio prisutan sa Bogom u početku. Ako ovo povežemo sa onim što nam kaže 1 Moj 1,1; proizilazi da je Reč bila u početku prisutna sa Bogom prilikom stvaranja sveta.

Ali Jovan se tu ne zaustavlja, nego ide i korak dalje i kaže „... i Bog beše Reč.“ Ovde se ponovo radi o pogrešnom prevodu, koji jednostavno ne odgovara gramatici samog teksta. tekst u originalu glasi καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος (kai teos on ho logos), i budući da smo rekli da određeni član ispred reči λόγος (logos) znači da je On subjekat, prevod bi pravilno trebalo da glasi „i Reč beše Bog.“ Još jedan bitan detalj u ovoj trećoj klauzuli jeste da se reč θεός (teos) ovde javlja bez određenog člana ὁ, za razliku od druge klauzule, gde imamo određeni član τὸν (kao i u 2. stihu). Drugim rečima, θεός (teos) iz treće klauzule ne može da se odnosi na τὸν θεόν (teon) iz druge klauzule, jer bi Jovan onda upotrebio određeni član ispred reči θεός (teos), što on (namerno) ne čini. U grčkom jeziku odsustvo određenog člana označava kvalitet, ili atribut koji je Reč posedovala. Prema tome, Jovan ovde jasno kaže da je Reč bila Bog, tj. da je posedovala sve suštinske attribute koje Bog poseduje, u ultimativnom i apsolutnom smislu. Drugim rečima, ono što Jovan kaže u 1. stihu prologa jeste da je u početku postojao Bog, da se sa Njim u početku postojala i Reč, i da je On (Reč) bila Bog, tj. da je posedovala sve attribute koje bi je činile Bogom.

Jn 1,3;

Grčka reč πάντα (panta) je uobičajeni filozofski termin koji je bio korišćen u klasičnom grčkom jeziku da bi se njime označio ceo univerzum i sve što postoji u njemu. Poznata je filozofska izreka πάντα ῥεῖ (panta rei) koja se pripisuje Heraklitu i znači „sve teče.“ Dakle, kada Jovan kaže πάντα (panta) misli na sve što postoji.

Grčki predlog δι’ (di) je skraćeni oblik od διὰ (dia) i označava sredstvo kroz kojega neko ili nešto deluje, a u ovom slučaju je to Bog. Drugim rečima, ovde Jovan opisuje Boga kako deluje kroz Reč.

Glagol ἐγένετο (egeneto) je aorist medial 3. lice jednine od glagola γίνομαι (ginomai), i znači „posta, nastaje, bi stvoreno.“ Na ovaj način Jovan opisuje stvaranje svega što postoji kao kompetiranu, završenu aktivnost Boga kroz Reč. Drugim rečima, Bog i On (Reč) su bili aktivno uključeni u proces stvaranja svega što postoji. Prema tome, Jovan ovde ne misli na Reč kao na apstraktni pojam u metafizičkom smislu u kojem se pojam λόγος (logos) koristi u

² „Logos,“ u *Holman Bible Dictionary*; ed. Trent C. Butler (Broadman & Holman, 1991); konsultovano na sajtu <https://www.studydrive.org/dictionaries/hbd/L/Logos>; J. C. Lambert, „Logos,“ u *Hasting's Dictionary of the Bible*, ed. James Hastings, konsultovano na sajtu <https://www.studydrive.org/dictionaries/hdb/1/logos>; D. B. Alexander, „Logos,“ u *International Standard Bible Encyclopedia*, ed. gen. James Orr, konsultovano na sajtu <https://www.studydrive.org/encyclopedias/isb/1/logos>;

grčkoj filozofiji, nego na entitet koji je postojao sa Bogom od početka i koji je bio aktivno uključen u stvaranje svega što je stvoreno i što postoji. Zato Jovan i kaže πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο (panta di auton egeneto), što znači „sve je kroz Njega postalo“ (gde je αὐτοῦ (auton) zamenica u genitivu jednine muškog roda). Ovo je sasvim u skladu sa učenjem tekstova poput **1 Kor 8,6; Kol 1,12-16; Jevr 1,1,2;**

Jn 1,4; Grčka reč ζωή (zoe) označava životni princip zajednički svim živim bićima, suprotnost smrti: **1 Moj 2,7;** Glagol ἦν (en) znači je imperfekt aktiva 3 lice jednine od glagola εἶμι (eimi; u istom obliku u kojem se javlja i u 1. stihu) i, kao što smo rekli, označava kontinualnu radnju, tj. ovde znači da je život stalno bio u Njemu, tj. Reči, i da nije postojalo vreme kada život nije bio u Njemu.

Drugim rečima, Jovan je u prva četiri stiha prologa predstavio Reč koja je bila sa Bogom u početku, koja je bila Bog, kroz koju je sve što postoji stvoreno. On za tu reč koristi ličnu zamenicu „On,“ čime Reči daje kvalitet ličnosti odvojene od Boga, koja je bila sa Bogom kroz čitavu večnost, i koja je i sama bila Bog, tj. posedovala je sve attribute koje je čine božanskom ličnošću, tj. Bogom u ontološkom smislu. Zatim Jovan kaže da je u toj Reči večno postojao život, tj. da je Reč večno živela sa Bogom.

Evo da to i ovako prikažemo:

Bog	Reč
u početku	je bila u početku
	je bila večno sa Bogom
	je Bog
	kroz Njega je sve stvoreno
	u Njemu je večno postojao život

I po meni ključni tekst prologa, i razlog zbog kojeg Jovan i piše celo jevandjelje: **Jn 1,14;** U ovom kratkom stihu kao da je sumirano celokupno jevandjelje. Zanimljiv je tekst koji dolazi odmah nakon izveštaja o Tominom neverovanju i u kojem se otkriva Jovanov cilj koji je on imao sa pisanjem jevandjelja: **Jn 20,31;** *SDA Bible Commentary*, vol. 5, p. 4511 (u pdf formatu) svoj komentar na 14. stih, počinje sledećom rečenicom:

Ograničeno razumevanje se zaustavlja na pragu beskonačne ljubavi, mudrosti i sile – zapanjeno i nesposobno da nastavi dalje... Otići iza granica onoga što je nadahnuće otkrilo znači kopati po tajnama za čije razumevanje ljudskom umu nedostaje kapaciteta.

1 Tim 3,16;

Jovan je jasno istakao da je Reč koja je večno postojala u početku sa Bogom u stvari božanska ličnost kroz koju je Bog stvorio sve što postoji. Sada u 14. stihu, Jovan kaže da upravo ta Reč „posta telo“ ili u originalu - καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο (kao logos sarks egeneto). Reč nije bila *načinjena* telom, nego je *postala* telo. Drugim rečima, Jovan ovde ne kaže da je Reč stvorena kao telo, jer smo u Jn 1,3; videli da je „kroz Njega sve postalo.“ Ono što Jovan ovde opisuje jeste kako je Stvoritelj postao deo svog stvorenja, što je misao koja je toliko duboka da je naš ograničeni um nikada ne može do kraja razumeti, istina koja mora biti prihvaćena jedino verom.

Zapazite razliku izmedju „Reč beše Bog“ (Jn 1,1) i „Reč posta telo“ (Jn 1,14). U frazi „Reč beše Bog“ glagol je u originalu u imperfektu, što ukazuje na trajnu radnju koja se dešavala u neodređenoj prošlosti, ali se dešava i sada. Za razliku od toga, u frazi „Reč posta telo“ glagol se u originalu nalazi, kao što smo zapazili, u aoristu, što ukazuje na radnju koja se dogodila u u jednom trenutku u prošlosti. Reč je postala nešto što nikada do tada nije bila. Uz to, ova promena je imala večne posledice po Reč, tj. Reč nikada neće prestati da bude telo.

Glagol ἐγένετο (egeneto) je isto onaj koji se pojavljuje i u 3. stihu. Tamo smo rekli da je to aorist medial 3. lice jednine od glagola γίνομαι (ginomai), i znači „posta, nastala, bi stvoreno.“ Drugim rečima, Reč je postala ono što je bilo stvoreno kriz Njega. U postajanju telom, Reč nije prestala da bude ono što je bila – Bog (Jn 1,1). On je zadržao sve esencijalne božanske atribute, ali je dobrovoljno ograničio Svoju upotrebu istih atributa potčinivši se Očevoj volji.

Reč σὰρξ (sarks), onako kako se upotrebljava u Novom zavetu, označava telo, tj. ljudsku prirodu. Drugim rečima, Reč koja je u početku večno postojala sa Bogom, koja je bila božanska ličnost pored Boga (Jn 1,1), kroz koju je Bog stvorio sve što postoji, postala je čovek uzevši na Sebe ljudsku prirodu: **Rim 8,3; Kol 2,9; Jev 2,14-18; 10,5**; Ovo je jednostavno i direktno značenje ovih reči – da je božanski Spasitelj zaista uzeo ljudsku prirodu na Sebe, da bi spasio grešnike. On je postao u svemu kao i svi drugi ljudi, osim greha (2 Kor 5,21).

Postajući telo, Reč ili Isus Hristos (sada to već sa potpunom sigurnošću možemo da kažemo) nije uzeo na Sebe „grešno telo“ nego je uzeo na Sebe „obličje tela grehovnoga“ (Rim 8,3). Sotona u Njegovoj ljudskoj prirodi nije mogao da pronadje ništa čime bi stekao prednost nad Isusovom ljudskom prirodom (Jn 14,30). Ova činjenica je toliko fundamentalna za čitavo hrišćanstvo, da njeno poricanje Jovan smatra učenjem antihrista (1 Jn 4,3).³

Možda i najveći hristološki tekst u celom Svetom Pismu kaže: **Fil 2,6-8**; Dve prirode, božanska i ljudska, na misteriozan način su se spojile u jednoj ličnosti, ličnosti Isusa Hrista. Božanstvo je bilo zaogruto ljudskom prirodom, ne gubeći ni delić svog božanstva. Ni na koji način Hristos nije prestao da bude Bog, niti je postao manje božanski, postavši čovek. Dve prirode su postale blisko i neodvojivo jedno, a opet, svaka ponaosob je ostala zasebna. Ljudska priroda nije promenjena u božansku, niti božanska u ljudsku. Ovo jedinstvo dve prirode u jednoj ličnosti, ličnosti Isusa Hrista, je bez sumnje jedna od najvećih misterija hrišćanske religije.

Hrišćanska vera pronalazi svoj izvor, svoj centar i svoju sigurnost u istorijskom Isusu Hristu iz Novog Zaveta. Kako je prikazano u Jn 1,1-3.14; i konzistentno potvrđeno u celom Novom Zavetu, Hristos je Bog u apsolutnom smislu te reči, i čovek u svakom pogledu, osim greha. Prilikom utelovljena, božanstvo i čoveštvo su se neodvojilo sjedinili i ličnosti Isusa Hrista, istinskog Bogočoveka (Mat 1,1).

³ Websterov rečnik definiše pojam utelovljenja kao „čin oblačenja telom; 1. čin postajanja telom, ili uzimanja ljudskog tela i ljudske prirode“ konsultovano na sajtu <http://www.webster-dictionary.org/definition/incarnation>.